

At være alene

"Jeg kender til at have ringe kår, og jeg kender til at have overflod. I ét og alt er jeg indviet, både at være mæt og at sulte, både at have overflod og at lide mangel" (Fil 4,12).

Hovedtanke

Vi er ikke forpligtet til at leve i parforhold eller danne grupper, og der er intet, der kan begrunde en kritik mod dem, der lever som enlige.

Introduktion

Socialpsykologien skelner mellem det "at være alene" og "ensomhed". At være alene (single) er noget, man kan beslutte, uden at skulle bedømmes af andre, hvorimod ensomhed er subjektiv og knyttet sammen med følelsen af at være forladt.

Det handler om "mennesker, der ikke har nogen, som de kan tale eller dele deres tanker og erfaringer med," sagde den britiske premierminister Theresa May i fjor som begrundelse for, at Storbritannien opretter et "ministerium for ensomhed". *The Guardian* havde allerede for nogle år siden beskrevet landet som "ensomhedens højborg". Ifølge Røde Kors føler i dag flere end ni millioner briter – det er ca. 13 procent af befolkningen – sig ofte alene. Man går ud fra, at der er ca. 200.000 ældre, der højst en gang om måneden fører en samtale med familie eller venner.

Ligeså smertefuld ensomhed kan være, ligeså gavnlige kan den være for at komme på det rene med sig selv. Kun den, der har fundet ud af, hvem man selv er, er klar til at gå ind i et partnerskab. Alle mennesker har brug for en vis grad af nærhed og distance, binding og personlig frihed. Ligeså vel som man har ret til at indgå et partnerskab og dele hus, seng og konto med hinanden, ligeså vel har man ret til gå gennem livet alene eller blive del af et kommunitet (som fx munke, diakonisser, o. lign. fællesskaber). Ethvert menneske har til opgave at finde og forme den bedst egnede måde at leve på.

Når Paulus beskriver, hvordan han definerer sit liv ud fra Kristus, kan det være en vejledning for læseren.

Hverken ensom eller alene

1 Mos 1,26-27;
2,18-24

Hvad er i fokus i disse vers?

Baggrund

Kapitel 1 taler om mandens og kvindens værdighed. Den er ikke begrundet i kvinde-mand-relationen, men forklares ud fra, at vi er skabt i Guds billede. Enhver kvinde "som sådan" og enhver mand "som sådan" har en egen værdi, idet begge er skabt som unikke væsner.

Kapitel 2 inddrages gerne for deraf at slutte, at mennesket er et socialt væsen. Det skal ikke modsiges. Der er dog fare for at læse en "pligt til partnerskab" ud af dette skriftsted. Adams begejstrede udbrud understreger først og fremmest, at han nu har fundet sit ideelle modbillede.

Det er tydeligt, at de to skriftsteder ikke lader sig forbinde lineært. Begge skriftsteder ønsker at udtrykke noget vigtigt. Også af den grund står begge udsagn så at sige side om side i begyndelsen af Bibelen.

I erkendelsen af, at alle mennesker har modtaget deres værdighed fra Gud, kan vi glæde os over hans godkendelse og velsignelse, når vi binder os til et menneske, som vi tror, kan bringe os lidt nærmere til fuldkommenheden.

Til anvendelse

En 80-årig enke svarede på spørgsmålet om, hvordan hun klarede sig ved at blive alene: "Nok er jeg alene mange timer om dagen, men i virkeligheden er jeg aldrig ensom."

Til fordybelse

Hvordan kan man omgås singletilværelsen på en måde, så man ikke bliver ensom?

At lære at være alene

Luk 2,42–52

Hvilke modstridende emner og følelser kommer til udtryk i denne beretning?

Baggrund

Hos Lukas, der var læge, er der også overleveret socialpsykologiske iagttagelser, som øjensynligt ikke var så interessante for andre evangelister. Han er den eneste, der skriver om, hvad den ældgamle Simeon sagde om den nyfødte Jesus (v.33-35). Derefter følger beretningen om den 12-årige Jesus i templet. På vejen mod sit kald kapper den opvoksede søn langsomt trådene til den familie, han stammer fra, og dens traditioner. Derved åbenbarer han en indre frihed, der nærmest virker sårende (se også kap. 8,19-21).

Til fordybelse

Ved at se på skaberen og ved at opdage, at man er skabt i Guds billede (1 Mos 1,26-27), kan der ligge en vej til at finde sin egen identitet og udleve denne. I bedste fald bliver Gud den medspiller, som leder menneskene til deres livs fulde udfoldelse. Dertil hører at acceptere alle livets erfaringer – de positive såvel som de smertelige.

Til anvendelse

Modne mennesker er personligheder, der hviler i sig selv. Deres selv-værd er ikke afhængigt af andres reaktioner. De har opdaget deres muligheder, deres grænser og sidst, men ikke mindst, hvori deres kald består. Selvfølgelig eksisterer ingen af os løsrevet fra vores medmennesker, men de bør ikke blive vores livs eneste mening. Konkurrencen om anerkendelse og udmærkelse fra andre mennesker fører til, at mange bliver afhængige og manipulerbare, og at de ikke kan finde denne indre frihed, som vi kan se hos Jesus og Paulus.

Til eftertanke

"Endnu ser vi i et spejl, i en gåde, men da skal vi se ansigt til ansigt. Nu erkender jeg stykkevis, men da skal jeg kende fuldt ud, ligesom jeg selv er kendt fuldt ud" (1 Kor 13,12).

At være alene mod sin vilje

2 Mos 22,21-22
Jer 22,3

Hvorfor kaldes israelitterne til at være et værn for enker og forældreløse?

Hvad tyder Guds bud i Jeremias' bog på?

Baggrund

Det er iøjnefaldende, at det kun er enker, men ikke enkemænd, der omtales. "I et patriarkalsk samfund hørte en kvinde, der havde mistet sin ægtefælle, og et barn, der havde mistet sin far, til de på flere måder socialt og økonomisk, juridisk og religiøst forfordelte og ofte trængte. Det var dem, der oftest var truet af udnyttelse, fordi de ingen retsbeskyttelse havde og ikke var dækket økonomisk" (søgeord: „Witwen und Waisen“, www.bibelwissenschaft.de).

Til fordybelse

De bibelske skriftsteders kulturelle baggrund kan ikke sige ret meget om det at være alene. Tilværelsens muligheder for at være enlig var af mange grunde upraktiske og ufordelagtige. Derfor er det ikke let at overføre skriftstederne fra deres historiske kontekst til en nutidig. Det kræver omhyggelig læsning og viljen til ikke overilet at overføre holdninger fra dengang til i dag.

Til anvendelse

Det er en traumatisk erfaring, som i reglen påtvinges mennesker uønsket, at blive ene eller skilt eller at have mistet den ene eller den anden af forældrene. Først af alt skal livet organiseres under de ændrede rammebetingelser. Det er vigtigt at tilbyde steder, hvor der findes rum til afsked og sorg og mulighed for at kunne tale om sine bekymringer og ængstelser. Smerter bør tillades, og der skal kunne søges løsninger. Under disse forhold er hverken moralske vurderinger eller forslag gavnlige til, hvordan situationen på kort sigt kan ændres. Det kræver tid og tålmodighed at vende tilbage til normaliteten og stillingtagen til, hvordan livet fremover skal organiseres.

At vælge ikke at gifte sig

1 Kor 7,25-31

Hvad er for Paulus gode grunde til at leve som ugift?

Baggrund

Paulus begynder sin redegørelse med at slå fast, at han ikke har noget påbud fra Herren, men giver sin egen mening til kende. Dette gør det muligt at behandle sagen åbent. Paulus forklarer fordele og ulemper og overlader beslutningen til myndige menighedsmedlemmer, om de vil gifte sig eller ej. Et forslag om at opløse eksisterende partnerskaber, selv med ikke-troende, eller en nedvurdering af seksuel tiltrækningskraft findes ikke hos ham. Hans synspunkt tager udgangspunkt i Gamle Testamente (1 Mos 2,24). Apostlen anser sin tid og dens omstændigheder for at være gode grunde til fravalg af ægteskab.

Til fordybelse

I Bibelen findes forskellige eksempler på mennesker, der ikke var gift, eller hvis partnerskab var vanskeligt. Jeremias blev anvist til ikke at gifte sig (Jer 16,1-3). Om Ezekiel hører vi, at han ikke får lov til offentligt at sørge over sin hustru. (Ez 24,15-18). Endvidere måtte profeten Hosea på sin side forlige sig med, at hans hustru var en prostitueret og ville forlade ham for en anden mands skyld. (Hos 1-3). Også Jesus forblev ugift.

Til anvendelse

Paulus' argumentation viser, at han har tillid til de menneskers dømmekraft, som er ham betroet. Han antager, at de kan tage rimelige beslutninger i forhold til deres konkrete livssituation. Han er ikke bekymret for, om menigheden på grund af forskellige synspunkter skulle splittes, og han nedvurderer heller ikke på forhånd, hvad andre måtte beslutte.

Til eftertanke

Hvilke konsekvenser har det, når et menneskes selvværd er afhængig af relationen til andre?

At være alene for Guds skyld

Mark 1,35
1 Kor 7,5

Hvad er årsagerne til, at Jesus trækker sig tilbage til ensomheden?

Hvad opfordrer Paulus til, når den ene ægtefælle ønsker at trække sig tilbage?

Baggrund

Jesus opsøger et *øde sted* for at bede. Stedet, hvor han trækker sig tilbage fra menneskemængden, der leder efter ham, bliver ørkenen (sml. Matt 14,13; Mark 1,45), hvor han – men også disciplene – kunne finde hvile og ro (Mark 6,31-32). Ensomheden gør det muligt at koncentrere sig om bønnen (Mark 1,35; Luk 5,16) og få et mere inderligt møde med Gud.

Til fordybelse

Det er ikke i orden at tvinge nogen til at leve i cølibat. Men når en person frivilligt trækker sig tilbage for at søge fællesskab med Gud, og både indadtil og udadtil vil være fri til at møde ham eller endda at leve med ham helt og holdent, er det ikke et forhold, andre skal vurdere. Jesus selv er et forbillede for en sådan adfærd. Kirkehistorien kender til talrige eksempler på mennesker, der helt eller for en kortere tid blev eremitter for i isolation at tjene Gud.

Til anvendelse

For mennesker, der lever i faste forhold, kan det også være meningsfyldt midlertidigt at trække sig tilbage til stilheden. Den slags tilbage-trækning må ikke blive en skjult flugt fra partnerskabet. Dermed ville det åndelige motiv blive misbrugt. Den, der ønsker at tage sig en stilletid, bør tale åbent med sine pårørende om bevæggrundene for det.

Til eftertanke

"Jo mere ensom et menneske er, desto tydeligere hører det Guds stemme" (Lev [Leo] Tolstoj)

At leve med blikket rettet mod Gud

Fil 4,12-13

Hvilke grunde findes der til, at Paulus' synspunkter kan anvendes på alle livets områder?

Til fordybelse

Paulus har lært at være omgivet af såvel ringe kår som overflod. "Begge dele sammen – det er sand frihed ... Vores forkerte tanker om den guddommelige nåde og vores manglende evne til at gøre det gode fremkalder ofte tåbelige forventninger og hindrer os i 'at lære' og i at gøre brug af vores vilje" (Werner de Boor, WStB, Philipper, Berlin 1964, 151).

Til anvendelse

Menneskene ordner tit tingene i livet efter princippet *enten – eller*. Men i realiteten kræves dog ofte et *både – og*. Det kræver øvelse at tænke og udholde modsætninger. Hvor dette lykkes, er det et værn imod, at vores eksistens "går op i limningen". Det bliver unødvendigt at skille visse livsområder og livserfaringer fra. Beskrivelsen af folk som hellige er ikke kendetegnet ved, at de bliver skånet for alle vanskeligheder – det er mennesker, der forbavsede nok takler tilværelsen, selvom også de kommer ud for lidelser og smerte.

Til eftertanke

"Et perfekt menneske er i sidste ende det menneske, der bevidst kan tilgive og acceptere ufuldkommenhed i stedet for at tro, at han eller hun er hævet over ufuldkommenhed" (R. Rohr).

Resumé

Mennesker finder deres kald og identitet ved at rette blikket mod Gud. Udfordringen, som alle mennesker står overfor, er at forme deres eget liv svarende til de konkrete situationer.

Spørgsmål til drøftelse

Udgangspunkt

"At skulle være alene, er det sværeste, at kunne være alene, det skønneste" (Hans Krailsheimer).

Hvilket spændingsfelt antydes der i dette citat?

1 Mos 1,26-27
2,18-24

Hvilke forskellige træk genkender I i disse to tekster?

Hvad tydeliggøres her?

Luk 2,42-51

Hvad kan vi lære af mennesker, der på lignende måde positionerer sig klart i et fletværk af relationer?

Hvad er farerne ved at have en sådan holdning?

Mark 1,35

Hvordan påvirkede Jesu midlertidige tilbagetrækning hans evne til at forholde sig til andre mennesker?

Hvilken erfaring har I gjort jer, når I trak jer tilbage for en tid?

Jer 22,3

Hvor oplever I en nedvurdering og ringeagtelse af mennesker, der lever alene?

Hvad kan vi gøre for at modvirke dette?

Fil 4,12-13

Hvilken betydning har dette ord af Paulus for jer?